

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Гавви Олександра Володимировича
на тему «Неакадемічні форми філософської комунікації у розвитку
теоретичної думки»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 033 Філософія

Актуальність теми дисертації насамперед зумовлена гостротою суперечностей, що накопичуються у сучасній освіті в Україні, зокрема – у процесах вивчення філософії в університетах. Поряд із значним зменшенням кількості годин на вивчення філософії та філософських дисциплін не менш загрозливим постає падіння інтересу з боку студентів до освоєння філософського знання. Значить, традиційні форми викладання (за термінологією автора дисертації – «академічні») певним чином застаріли, і всілякі спроби їх «модернізувати» через «проблемний метод», «інтерактивність» тощо – аж ніяк не вирішують проблеми. Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана також із зростанням значення власне істинно теоретичного мислення у сучасну добу, оскільки множаться всілякі підробки під нього, що мають навколонуковий та відверто антинауковий характер. Саме через це звернення автора дисертації до неакадемічних форм філософської комунікації та їх ролі у розвитку теоретичної думки вважаю своєчасним і доречним.

Зазвичай наукові і, зокрема, філософські гуртки розглядаються як дещо другорядне, допоміжне, прикладне, вузькоспеціалізоване та факультативне, тільки як побічні організаційні форми поруч з інституалізованими. У своїй дисертації Олександр Гавва робить серйозну спробу радикально змінити погляд на неакадемічні форми.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукові положення, сформульовані у дисертаційній роботі Олександра Гавви, достатньо повно аргументовані, з опорою на сучасні теоретичні джерела. Матеріали розділів викладені відповідно до заявленої мети і завдань і відповідають сутності об'єкта та предмета дослідження. Достовірність наукових результатів забезпечується адекватною методологією.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що у ній вперше: вирізняє історичні форми неакадемічної філософської комунікації на протигагу академічним, виявлено їхню специфіку та встановлено ту роль, яку вони відіграють як рушії розвитку теоретичної думки в послідовності суспільної історії; систематизовано залежність теоретичних

ідей і способів мислення від типу спілкування в просторах певної комунікативної форми як в історії філософії, так і загальнолюдської культури; запропоновано форми неакадемічної ініціативи та самоорганізації для культивування навичок теоретичного мислення і філософської комунікації. Уточнено: поняття теоретичної думки в контексті досліджуваної теми; розрізнення понять академічності та академізму, неакадемічності та неакадемізму, визначення протилежності академічного та неакадемічного в діалектиці філософської комунікації та спілкування як стимулів і каталізаторів генези теоретичної думки; інтерпретацію теоретичного мислення з огляду на стратегії трансформацій когнітивних навичок майбутнього. Також набуло подальшого розвитку поняття філософської комунікації в її академічній та неакадемічній формах; концепція розвитку теоретичної думки в єдності суспільно-історичного та особистісного розвитку; розуміння філософської школи, філософського клубу, філософського гуртка, салону, наукового осередку, товариства, академії, університету та їх ролі в розвитку теоретичного мислення певної історичної доби; розуміння способів виходу філософії за межі фахової спільноти.

До безперечної наукової новизни дослідження Олександра Гавви я відніс би акцентування саме на важливості *спілкуванні* у процесі освоєння філософії, спілкування в межах *неформальних спільнот* (гурток, проблемна група), що дає змогу побачити зміст філософських текстів чи ідей *очима іншого* (розвиток такої здібності принципово важливий не тільки для формування теоретичного мислення, але й для особистісного зростання) у відверто *невимушеному* стані особистостей, де принципово не панує зовнішня доцільність. Для вироблення власне теоретичного мислення все зазначене має вирішальне значення. У можливості такого висновку полягає дійсний теоретичний «прорив» роботи дисертанта. Водночас варто підкреслити, що його науковий доробок має безперечне й дуже важливе практичне значення не тільки для процесів викладання філософії, але й для усієї педагогіки вищої школи.

Слід спеціально зазначити, що Гавва О.В. своїм дослідженням дав серйозне науково-теоретичне обґрунтування моему власному досвіду участі у неакадемічних формах філософської комунікації. У свої студентські роки на філософському факультеті Київського університету імені Тараса Шевченка я працював у проблемній групі з діалектичної логіки професора В.О. Босенка, навіть був його старостою. Ставши викладачем філософії, організовував наукові гуртки з поглибленого вивчення філософії. Такий мій досвід засвідчує значущість та наукову достовірність рецензованої дисертації, її методології та висновків.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Олександра Гавви повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 033 Філософія та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Філософія».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям 033 Філософія.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Гавви Олександра Володимировича є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою. Автор послідовно і доступно виклав основні концептуальні положення наукової праці. Олександр Гавві вдалося належним чином досягти заявленої мети, виконати всі накреслені завдання.

Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 240 сторінок.

У Вступі обґрунтовано актуальність теми, ступінь її опрацювання у вітчизняній та зарубіжній філософії, визначено мету й завдання дослідження, розкрито її наукову новизну і практичну цінність. Подано відомості про методи та структуру дисертаційної роботи, а також її апробацію.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження» розкрито поняття теоретичної думки у визначеннях філософського мислення, розкрито питання про співвідношення понять «академічність» і «академізм», «неакадемічність» і «неакадемізм», сформульоване внутрішнє протиріччя академічності та неакадемічності, розглянуто концепти «комунікація» і «спілкування», досліджено феномен філософської комунікації та її неакадемічні форми на противагу академічним.

У другому розділі «Історична генеза неакадемічних форм філософської комунікації як рушій розвитку теоретичної думки» проаналізовано виникнення академічних форм філософської комунікації як умову вирізнення теоретичної думки в Античності, протиставлення академічних і неакадемічних форм у філософії Середньовіччя та Відродження як новий горизонт теоретичного мислення, розвиток теоретичної думки Нового часу поза академічною філософською комунікацією.

У третьому розділі «Культивація сучасного теоретичного мислення в просторі неакадемічної філософської комунікації» виявлено сутність запиту на теоретичне мислення у сьогоденні, розкрито питання про теоретичне мислення як ключову навичку майбутнього та необхідність її набуття, розглянуто філософську комунікацію між академізмом та неакадемічністю як простір виникнення теоретичної думки.

У Висновках сформульовані результати дослідження та окреслено його перспективи.

Усі розділи викладено у логічній послідовності, що забезпечує досягнення мети та виконання завдань наукового дослідження.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені в 11 наукових публікаціях здобувача, серед яких 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України. Результати дослідження додатково висвітлені в одноосібній статті в іноземному виданні, що на момент публікації входило до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Також результати дисертації були апробовані на 7 наукових фахових конференціях.

Науковий рівень публікацій здобувача є безперечно високим. У них не порушено принципів академічної доброчесності. Таким чином, наукові результати, описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях Олександра Гавви.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. Можна вказати на певні проблемні моменти, що вимагають подальшого дослідження:

1. Відповідно до проблемного кола, окресленого Олександром Гаввою у дисертаційній роботі, в центрі розгляду переважно опинялися різноманітні самоосвітні філософські та наукові товариства. З огляду на це, продуктивним було б звернутися до понять педагогічного мислення і нового педагогічного мислення, які натомість у дисертації не зустрічаються. Тим не менш, вони є важливим виміром теоретичного мислення, затребуваного нинішньою історичною епохою. Людяність як категорія нового педагогічного мислення необхідно має стати категорією теоретичного мислення найвищого ґатунку.
2. Продовжуючи аналітику зрізу проблеми, запропонованого автором щодо перетворених форм академічності – академізму, перспективними могли би стати такі її виміри, як теоретичне – теоретизоване знання, естетичне – естетизоване, політичне – політизоване тощо, а також співвіднесення із концептами конформізму та нонконформізму. Чи можливе в цьому ряді педагогічне – педагогізоване знання?
3. Оскільки в класичній філософії художнє виходить за межі теоретичного, роль мистецтва в розвитку теоретичної думки хотілося б уточнити/прояснити відповідно до поглядів автора.
4. Третій розділ дисертації значно менше місця приділяє неакадемічності як внутрішній опозиції до офіційних університетських і взагалі освітніх інституцій, натомість переважно розглядає їхню зовнішню опозиційність, як певний вихід зі сфери академічного. Це обумовлюється історичною специфікою предметного поля дослідження й кризою офіційної системи викладання в

цілому. Проте тим ціннішими були б розвідки щодо того, як саме в сучасному університетському середовищі зароджується спротив його власному академізму (використовуючи термін у визначеннях, запропонованих самим Олександром Гаввею).

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Гавви Олександра Володимировича на тему «Неакадемічні форми філософської комунікації у розвитку теоретичної думки» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для гуманітарних наук. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Гавва Олександр Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії, соціології та
політології Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка

Володимир ВОЗНЯК

05 грудня 2023 року

